

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-1-45-50>

 <https://orcid.org/0000-0002-4857-3460>

КРАВЧЕНКО-ДЗОНДЗА Олена

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри фундаментальних дисциплін початкової освіти,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
e-mail: oekravchenko@dspu.edu.ua

УДК 378.147:811.161.2(045)

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті висвітлено проблему формування мовної особистості вчителя.

Виокремлено поняття «професійна мовна особистість», яке є характеристикою особистості, що наділена певними інтелектуальними, соціально-культурними і морально-вольовими якостями людини, сформованими в особливому професійно-культурному середовищі.

Визначено структуру професійної мовної особистості вчителя та проаналізовано її компоненти.

Узагальнено напрацювання лінгводидактів щодо побудови навчального спілкування на основі трьох основних принципів: антропоцентричного, комунікативного та когнітивного.

Встановлено, що мовна особистість майбутнього педагога наповнюється змістом і структурами рідної етнокультури з усіма її як статичними, так і динамічними характеристиками.

Спроектовано реалізацію антропоцентричного, комунікативного та когнітивного принципів в освітній процес, який спирається на екзистенційні потреби особистості здобувача освіти, його особистісні характеристики.

Запропоновано навчати майбутнього вчителя комунікативних стратегій і тактик, які важливі для успішного здійснення педагогічної взаємодії, а також способів їх реалізації в мовленнєвій поведінці, включно з педагогічним мовленнєвим етикетом.

Рекомендовано впроваджувати сучасні наукові парадигми, які пов'язують покрокове формування у здобувачів вищої освіти (майбутніх учителів) необхідної структурованої пресупозиції, що забезпечить комунікативну взаємодію як в умовах аудиторії, так і за її межами.

Ключові слова: лінгвістика; лінгводидактики; мовна особистість; професійна мовна особистість; антропоцентричний принцип; комунікативний принцип; когнітивний принцип; наукова парадигма.

Постановка проблеми. Глобалізація інформаційного простору і розвиток нових форм мовленнєвої взаємодії підвищив актуальність проблеми формування мовної особистості. Проблема формування мовної особистості не залишалася поза увагою науковців. У ХХ столітті увага зарубіжних лінгвістів була зосереджена на вивченні філософських аспектів «мовної особистості», а саме на виокремленні загального і

особистого, образу автора як творця твору, оповідача та образу персонажа. Сам термін вживався узагальнено і не був об'єктом окремих досліджень.

Сьогодні є очевидним, що серед актуальних проблем сучасної середньої та вищої школи – виховання мовної особистості. На думку українських дослідників для цього насамперед треба створити передумови, що спонукали б учнів та студентів здійснювати кроки у напрямку вільного володіння мовною системою та її ресурсами, формування навичок, що гарантували б уміння якісно спілкуватися (не тільки говорити, але й слухати співрозмовника), дискутувати, репрезентувати свої погляди шляхом використання найбільш виразних і дієвих мовних засобів (Андрєєва, 2019, с. 146).

Про це також свідчать праці відомих лінгвістів О. Біляєва, М. Жовтобрюха, В. Русанівського, М. Пилинського, А. Коваль, Н. Бабич, С. Єрмоленко, Л. Мацько, В. Мельничайка, М. Пентилук, А. Загнітка, М. Плющ, Л. Струганець та ін. Дослідження українських мовознавців мали неабияке значення у розвитку теорії мовної особистості. Ними було запропоновано до наукового використання нові дефініції, акцентовано увагу на важливих напрямках дослідження мовної особистості, міждисциплінарності цього поняття, приділено особливу увагу національно-культурній складовій у ньому. Мовознавці використовували це поняття, аби крізь призму дослідження особистості українських культурних, громадських, релігійних діячів відтворити мовну картину світу, проаналізувати різні за жанром тексти (релігійні, публіцистичні, художні тощо). Однак існує ще низка нерозглянутих питань. До таких належить і висвітлення проблеми формування мовної особистості в контексті професійної підготовки.

Мета статті – обґрунтувати теоретичні засади формування мовної особистості у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення мовної особистості на перетині різних наукових парадигм зумовило складність і неоднозначність підходів до визначення, структури, критеріїв цього поняття. Визначення мовної особистості були представлені в роботах В. Гумбольдта, К. Фосслера, О. Потєбні. У вітчизняній лінгвістиці проблему досліджували О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Донченко, С. Єрмоленко, А. Мацько, С. Караман, С. Омельчук, А. Паламар, М. Пентиліук та ін. Дослідження українських мовознавців мали неабияке значення у розвитку теорії мовної особистості. Ними було запропоновано до наукового використання нові дефініції, акцентовано увагу на важливих напрямках дослідження мовної особистості, міждисциплінарності цього поняття, приділено особливу увагу національно-культурній складовій у ньому. Мовознавці використовували це поняття, аби крізь призму дослідження особистості українських культурних, громадських, релігійних діячів відтворити мовну картину світу, проаналізувати різні за жанром тексти (релігійні, публіцистичні, художні тощо).

У визначеннях поняття мовної особистості науковці намагаються поєднати філософські, соціологічні та психологічні погляди на певні фізичні і духовні властивості людини. Лінгвісти стверджують, що мовна особистість – це носій мови, який володіє певним запасом слів, що мають той чи інший рівень частотності вживання, створюють синтаксичні моделі. За визначенням типовості синтаксичних моделей члена мовного колективу лінгвісти дослідники визначають лексикон і манеру говоріння, що вказуватиме на приналежність мовця до певного соціуму, свідчитиме про рівень його освіченості, тип характеру, вказуватиме на стать і вік тощо.

Сьогодні немає єдиного підходу щодо розуміння мовної особистості. Опановуючи рідну мову, людина поступово опановує певний обсяг знань про світ, пізнає його різноманіття, починаючи від буденних речей, норм поведінки до абстрактних філософських понять. Сприйняття реальності безпосередньо залежить від мови, крізь призму якої ми сприймаємо навколишній світ, і саме мова допомагає нам зафіксувати та впорядкувати власні знання про нього (Голубовська, 2008, с. 36–37).

У процесі мовленнєвого спілкування мовна особистість виступає соціальним чинником у широкому сенсі: людина як мовна особистість здійснює комунікацію, що регулюється мовною свідомістю людини й актуалізується через мовлення в комуніка-

тивній поведінці індивіда. Такий підхід дає змогу визначити мовну свідомість як щось невіддільне від інших форм і способів свідомості. Це свідомість індивіда, який бере участь у мовленнєвому спілкуванні. Вона виконує регулятивну функцію, обмежуючи культурний діапазон можливостей розуміння суб'єкта, пов'язаного з комунікативним завданням, яким свідомо чи неусвідомлено керується людина у процесі спілкування.

Проаналізувавши дослідження, ми виокремили такі значення поняття «мовна особистість»:

1) позначення комплексного засобу, що описує мовні здібності індивіда, який поєднує в собі системні уявлення про індивіда, що пов'язує систематичну репрезентацію мови з функціональним аналізом текстів;

2) тип репрезентації особистості, що ґрунтується на дискурсивному аналізі мовлення носія мови з погляду використання ним системних засобів цієї мови для відображення свого бачення світу та для досягнення конкретних комунікативних цілей, тобто комунікативна особистість;

3) словникова/лексикографічна особистість, яка є базовим національно-культурним прототипом носія певної мови, який переважно закріплений за лексичною системою та реконструюється на основі світоглядних установок, ціннісних пріоритетів і поведінкових установок, відображених у словнику.

Формування мовної особистості вчителя відбувається через залучення педагога до культури, соціальної діяльності, тому його мовленнєва діяльність опирається на норми тієї чи тієї етнокультури. У вербальній комунікації вчитель проявляє себе як особистість, вибираючи загальнонаціональні та загальнолюдські якості.

Виокремлюється також таке поняття як «професійна мовна особистість». Це поняття є характеристикою особистості, яка наділена певними інтелектуальними, соціально-культурними і морально-вольовими якостями людини, що сформувалися в процесі перебування людини в особливому професійно-культурному середовищі і знайшли відображення у її свідомості, поведінці і діяльності.

До структури професійної мовної особистості вчителя пропонуємо такі компоненти:

1) ціннісний, світоглядний компонент (система цінностей або життєвих смислів), який відтворює глибинний погляд на світ, впливає на створення мовної картини, є основою формування національного характеру, реалізується в процесі спілкування;

2) культурологічний компонент засвідчує рівень освоєння культури як ефективного засобу підвищення інтересу до мови. Оволодіння культурою мови, мовленнєвим етикетом (правилами вербальної і невербальної поведінки) сприяє формуванню навичок адекватного вживання мовних засобів та ефективного впливу на партнера з комунікації;

3) особистісний компонент є відображенням індивідуальності мовця.

Останнім часом постає потреба сформулювати інтегральне поняття мовної особистості, у якому науковцями буде об'єднано властивості мови і лінгвістичних парадигм: мова історична, психічна, системна, соціально зумовлена. Тому, на думку науковців, поняття «мовна особистість», «дискурс», «концепт» мають «інтегральний характер і підтверджують тенденцію сучасного мовознавства до синтезу, міждисциплінарної інтеграції знання, розширення та укрупнення об'єкта дослідження» (Папіш, 2009, с. 306–308).

На початку XXI століття виокремлюється лінгводидактичний підхід до вивчення проблеми мовної особистості. У новітній лінгвістиці проблему мовної особистості дедалі частіше розглядають як об'єкт міждисциплінарних досліджень в аспекті формування національної мови, в якій суб'єктивне перетворюється на об'єктивне. «Мовна особистість пронизує і всі аспекти вивчення мови і водночас руйнує кордони між дисциплінами, що вивчають мову, оскільки не можна вивчати людину поза її мовою» (Кучерук, 2014, с. 16).

Це такі науки, як соціолінгвістика (вивчає соціальні, територіальні, професійні, статеві, вікові риси мовця), психолінгвістика (вивчає процес породження мовлення та його сприйняття), прагматика (вивчає питання адресанта й адресата мови, питання дискурсу), лінгводидактика (вивчає характер оволодіння людиною мовленням), лінгвістика тексту (вивчає організацію тексту і характер застосування в ньому мовних одиниць).

Під терміном «мовна особистість» розуміємо також сукупність характеристик вербальної поведінки людини, використання мови як засобу спілкування, комунікативної особистості. І, нарешті, під «мовною особистістю» можна розуміти базовий національно-культурний прототип мовця певної мови, своєрідний «семантичний фонограф», побудований на світогляді, ціннісних пріоритетах і поведінкових реакціях.

На думку лінгвістів, постійні характеристики (константи) мовної свідомості та комунікативної поведінки визначають тип особистості, групи та етносу і в цьому сенсі виступають домінантами свідомості та поведінки людини. Якщо людина наділена певними рисами характеру, то безпосередньо виявляється в її мовній особистості. Мова, ймовірно, буде використовувати стислість продуманих, стриманих виразів, морально-етичні компоненти прояву особистості, що характеризують незмінність людини у виборі і почуттях, поведінка і ціннісна спрямованість матимуть значний вплив на мовну культуру в цілому і стануть індикаторами етнічної та соціальної ідентичності суспільства.

Мовна особистість вчителя тлумачиться як різноманітна, багатокomпонентна і структурно організована сукупність мовних компетенцій, певний мовний корелят духовного світу особистості в цілості її соціальних, етнічних, психологічних, естетичних характеристик, її комунікативних здібностей, знань і культурних цінностей.

Початок XXI століття характеризується значними змінами у педагогічних науках, які спричинені насамперед змінами у соціальному та культурному розвитку суспільства. Предмет освіти, як і цінності освітньої діяльності, потребують нового погляду, переосмислення. На зміну педагогіці прагматизму прийшли гуманістичні ідеали та цінності; духовний розвиток людини набув домінуючих, ключових позицій. Розвиток людини як особистості став основною цінністю, гарантом подальшого зростання і прогресу всього людства; наступності освітнього процесу, переорієнтації цілей освіти на впровадження ідеї духовного розвитку особистості.

На думку лінгводидактів сучасний освітній процес (навчальне спілкування) розгортається на базі трьох основних принципів: антропоцентричного, комунікативного та когнітивного. З позиції антропоцентризму в методиці викладання мови (лінгводидактиці) основна увага зосереджена не на власне мовній системі, а на мовній особистості, людині, яка є центром мовної реальності. Застосування принципів антропоцентризму в сучасній лінгвістиці та лінгводидактиці дає можливість описувати мовні явища, встановлювати взаємозв'язок мови та її носія. Чимало мовних явищ, які неможливо пояснити граматичними законами, пропонується досліджувати з позиції носія мови – людини, життєдіяльності і культурний досвід якої пов'язані з мовою.

Зокрема, реалізація антропоцентричного принципу в освітній процес передбачає навчальне спілкування, що спирається:

1) на екзистенційні потреби особистості здобувача освіти;

2) на особистісні характеристики, насамперед – на національну мовну особистість учня/студента, на його позитивні (з погляду мови) особистісні (включно з когнітивними) особливості.

Підкреслимо, що констатувальною ознакою навчального процесу, організованого за моделями і педагогічної антропології, і антропоцентричної лінгводидактики, є евристичність. Евристичність навчального спілкування зобов'язує як особистість викладача, так і особистість здобувача освіти бути гнучкими та відкритими до різноманітних варіантів розгортання комунікації – контактного та дистантного спілкування. А це, насамперед, вимагає від учасників комунікативних актів чіткого розуміння:

а) завдань спілкування (і умінь вирішувати ці завдання);

б) добре розвиненої когнітивної системи, що забезпечує дане спілкування.

Реалізація комунікативного принципу, на думку лінгводидактів, передбачає навчальне спілкування, підпорядковане комплексу екзистенційних і власне комунікативних потреб особистості учня/студента (Омельчук, 2019, с. 56–57). У період навчання в закладі вищої освіти це означає, що екзистенційно спрямованими для студентів є насамперед повсякденно-побутова і навчально-професійна сфери спілкування.

Риторико-стилістичний аспект передбачає розвиток практичних умінь сприйняття, трансформації та створення текстів, що відповідають сучасній риторичній системі жанрів, що мають своєю метою гармонійну взаємодію з адресатом і (або) вплив на нього. Передусім у роботі з цим аспектом слід враховувати дані практичної та функціональної стилістики (передусім орфоепічні, лексичні та синтаксичні норми), а також принципи та знання класичної та сучасної риторики, акцент, звичайно, на оволодіння жанрами педагогічного дискурсу, риторичними прийомами, які сприяють підвищенню ефективності педагогічної взаємодії з учнями: доречним цитуванням, посиленням на авторитет, повтором, аналогією, запитанням-відповіддю, конструкцією тощо.

Водночас увага до цього аспекту передбачає роботу над технікою мовлення (керування голосом, контроль над темпом і ритмом мовлення тощо). Ефективними є

вправи, які розроблені й активно використовуються в театральній педагогіці, а також декламації, імпровізаційні виступи тощо. Також важливо навчати майбутнього вчителя комунікативних стратегій і тактик, які важливі для успішного здійснення педагогічної взаємодії, а також способів їх реалізації в мовленнєвій поведінці, включно з педагогічним мовленнєвим етикетом. Зокрема, маємо на увазі формування засобами мови та методами особистісно-орієнтованого навчання здатності до суб'єкт-суб'єктного спілкування на основі особистісно розвивальної стратегії педагогічної взаємодії.

Таким чином, розвиток цієї здатності, як і здатності до вибору та здійснення педагогічних мовленнєвих тактик мовними засобами, закладе благодатний ґрунт для розвитку навичок педагогічної взаємодії.

Когнітивний напрям у лінгводидактиці науковці визначають з огляду на актуальність проблеми формуванні мовної особистості. Теоретичну базу когнітивного навчання української мови закладено в когнітивній концепції мовної освіти, яку розробили М. Пентиліук, Н. Бабиш. Відповідно до думки цих науковців, суть когнітивної методики – це оволодіння мовними одиницями як основою пізнання й формування концептуальної та мовної картин світу, створення образу світу в уяві кожного учня (Груба, 2018, с. 136–137).

На думку лінгводидактів, принцип когнітивного навчання української мови розвивається в кількох взаємопов'язаних напрямках і аспектах, а саме – «дослідження мовної освіти з урахуванням персонального когнітивного стилю, вироблення індивідуального стилю навчальної діяльності (стильовий напрям), теоретичне розроблення і практичне впровадження технологій когнітивного навчання мови (технологічний напрям), аспекти розвитку мислення й інтелекту тощо» (Словник-довідник з української лінгводидактики, 2015, с. 145).

Відповідно вирішення проблеми формування інтелектуально й духовно розвиненої україномовної особистості має здійснюватися на основі сучасних концепцій і наукових здобутків, методичних рекомендацій, спрямованих на когнітивний розвиток учнів у процесі навчання української мови.

З реалізацією когнітивного принципу насамперед пов'язують покрокове формування необхідної структурованої пресупозиції, що забезпечить комунікативну взаємодію як в умовах аудиторії, так і за її межами.

На нашу думку, первинним завданням з реалізації когнітивного принципу є завдання організації навчального спілкування, що найбільш співвідноситься з когнітивно-мовленнєвими особливостями особистості учня.

У розглянутому контексті це, зазвичай, означає, що національна мовна особистість учня наповнюється змістом і структурами рідної етнокультури з усіма її як статичними, так і динамічними характеристиками, зокрема й інформаційними.

Прихильники когнітивізму розглядають мозок як інформаційний процесор, подібний до комп'ютера, що працює за самостійно виробленими алгоритмами опрацювання інформації та ухвалення рішень. У цьому процесі людина набуває знань, формуючи схему (ментальний каркас) у своїй довготривалій пам'яті. Однак ці знання зберігаються не хаотично: вони підсвідомо розподіляються за категоріями, що полегшує пошук потрібної інформації в разі потреби. Реалізація когнітивного принципу передбачає врахування когнітивного компонента, який забезпечує задоволення екзистенційних (зокрема комунікативних і власне когнітивних) потреб мовної особистості учня/студента (Груба, 2018, с. 141).

Таким чином, у центрі освітнього процесу перебуває не просто особистість учня/студента, а особистість у її динамічному аспекті – в аспекті зростання і розвитку. Рушійною силою цього зростання і розвитку стає сама особистість – суб'єкт дій і взаємодій.

Мотивувальним чинником при цьому є екзистенційні (життєво важливі) потреби особистості (а не тільки комунікативні). До таких належать: потреба в особистому зростанні і розвитку, потреба в отриманні якісної освіти, потреба в спілкуванні та усамітненні, потреба в самоідентифікації та самоактуалізації, потреба в комунікативному просторі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У лінгвістиці, методиці навчання мови (лінгводидактиці) увага науковців зосереджена не на власне мовній системі, а на мовній особистості, людині, яка є центром мовної реальності. Чимало мовних явищ, які неможливо пояснити граматичними законами, пропонується досліджувати з позиції носія мови – людини, життєдіяльність і культурний досвід якої пов'язані з мовою.

Формування мовної особистості вчителя відбувається через залучення його до куль-

тури, соціальної діяльності, тому мовленнєва діяльність педагога опирається на норми тієї чи тієї етнокультури. У вербальній комунікації вчитель проявляється, як особистість, вбираючи загальнонаціональні та загальнолюдські якості.

Мовна особистість вчителя тлумачиться як різноманітна, багатокomпонентна і структурно організована сукупність мовних компетенцій, певний мовний корелят духовного світу особистості в цілісності її соціальних, етнічних, психологічних, естетичних характеристик, її комунікативних здібностей, знань і культурних цінностей.

Із впровадженням сучасних наукових парадигм пов'язують покрокове формування у здобувачів вищої освіти (майбутніх учителів) необхідної структурованої пресупозиції, що забезпечить комунікативну взаємодію як в умовах аудиторії, так і за її межами. На нашу думку, завданням сучасного педагога є організація навчального спілкування, яке співвідноситься з когнітивно-мовленнєвими особливостями особистості здобувача освіти.

У розглянутому контексті це, зазвичай, означає, що національно-мовна особистість учня наповнюється змістом і структурами рідної етнокультури з усіма її як статичними, так і динамічними характеристиками. У цьому процесі людина набуває знань, формуючи схему (ментальний каркас) у своїй довготривалій пам'яті, що задовольнить екзистенційні (комунікативних і когнітивні) потреби мовної особистості учня/студента.

Таким чином, орієнтування парадигми сучасної науки на мовну особистість, як динамічний феномен, передбачає не тільки розвиток національної мовної особистості вчителя, а й цілеспрямований, поступовий розвиток її (особистості) компенсаторних стратегій. На вчителів величезна відповідальність за те, яку якою буде культура спілкування в учнівському колективі, чи сформується мовна особистість учня. Тому елітарна мовна особистість вчителя – умова формування сучасної мовної картини світу.

Список бібліографічних посилань

- Андреева, 2019 – Андреева, Т. (2019). Комунікативна граматики в сучасній українській лінгводидактиці. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*, 37: 141–156. URL: <https://apultp.knu.ua/index.php/APULTP/article/view/10>
- Голубовська, 2008 – Голубовська, І. (2008). Мовна особистість як лінгвокультурний феномен. *Studia linguistica*, 1: 25–33 URL: http://www.philology.kiev.ua/library/zagal/Studia_Linguistica.

- Груба, 2018 – Груба, Т.А. (2018). Теорія і практика формування мовної особистості учнів старшої школи на уроках української мови (профільний рівень): монографія. Київ. 336 с.
- Кучерук, 2014 – Кучерук, О.А. (2014). Когнітивна теорія навчання української мови як пріоритетний напрям шкільної лінгводидактики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія і педагогіка*, 29: 15–20. URL: <https://psj.oa.edu.ua/assets/files/full/n29-2014.pdf>
- Омельчук, 2019 – Омельчук, С. (2019). Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія». 356 с.
- Папіш, 2022 – Папіш, В.А. (2022). Мовна особистість та вишукана мовна особистість як ключові поняття теорії лінгвоперсоналогії. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*, 13(81): 306–310.
- Словник-довідник з української лінгводидактики, 2015 – Словник-довідник з української лінгводидактики, Київ: Ленвіт. 319 с.
- References**
- Andreeva, T. (2019). Communicative grammar in modern Ukrainian linguodidactics. Actual problems of Ukrainian linguistics: theory and practice, 37: 141–156. Retrieved from <https://apultp.knu.ua/index.php/APULTP/article/view/10>
- Golubovskaya, I. (2008). Language personality as a linguistic and cultural phenomenon. *Studia-linguistica*, 1: 25–33. Retrieved from http://www.philology.kiev.ua/library/zagal/Studia_Linguistica.
- Gruba, TL (2018). Theory and practice of forming the linguistic personality of high school students in the lessons of the Ukrainian language (profile level): monograph. Kyiv. 336 p.
- Kucheruk, O.A. (2014). Cognitive Theory of Teaching the Ukrainian Language as a Priority Area of School Linguodidactics. *Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Series: Psychology and Pedagogy*, 29: 15–20. Retrieved from <https://psj.oa.edu.ua/assets/files/full/n29-2014.pdf>
- Omelchuk, S. (2019). Modern Ukrainian linguodidactics: norms in terminology and language practice of specialists: a monograph. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy Publishing House. 356 p.
- Papish, V.A (2022). Linguistic personality and refined linguistic personality as key concepts of the theory of linguopersonology. *Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy: Philology Series*, 13(81): 306–310.
- Dictionary of Ukrainian Linguodidactics, Kyiv: Lenvit. 319 p.

KRAVCHENKO-DZONDZA Olena

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Fundamental Disciplines of Primary Education,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

FORMATION OF THE FUTURE TEACHER'S LINGUISTIC PERSONALITY IN THE CONTEXT OF PROFESSIONAL TRAINING

Summary. The article highlights the problem of forming a teacher's linguistic personality. The concept of «professional linguistic personality» is distinguished, which is a characteristic of a person endowed with certain intellectual, socio-cultural and moral and volitional qualities of a person formed in a special professional and cultural environment.

The structure of a teacher's professional language personality is defined and its components are analyzed. The developments of linguistic didactics on the construction of educational communication on the basis of three main principles are generalized: anthropocentric, communicative and cognitive. It is established that the linguistic personality of the future teacher is filled with the content and structures of the native ethnoculture with all its static and dynamic characteristics.

The implementation of the anthropocentric principle in the educational process, which is based on the existential needs of the learner's personality and his/her personal characteristics, is projected. It is emphasized that the implementation of the communicative principle involves educational communication, subordinated to the complex of existential and actual communicative needs of the pupil/student. It is proposed to teach future teachers communicative strategies and tactics that are important

for the successful implementation of pedagogical interaction, as well as ways to implement them in speech behavior, including pedagogical speech etiquette. It has been established that the implementation of the cognitive principle involves taking into account the cognitive component that ensures the satisfaction of the existential (in particular, communicative and cognitive) needs of the linguistic personality of the pupil/student.

It is recommended to introduce modern scientific paradigms that link the step-by-step formation of the necessary structured presupposition in higher education students (future teachers), which will ensure communicative interaction both in the classroom and beyond. The tasks of a modern teacher are summarized, which consist in such an organization of educational communication that correlates with the cognitive and speech characteristics of the personality of the student.

Keywords: linguistics; linguodidactics; linguistic personality; professional linguistic personality; anthropocentric principle; communicative principle; cognitive principle; scientific paradigm.

Одержано редакцією 17.03.2025
Прийнято до публікації 25.03.2025